

GÁNÓCZY JÓZSEF

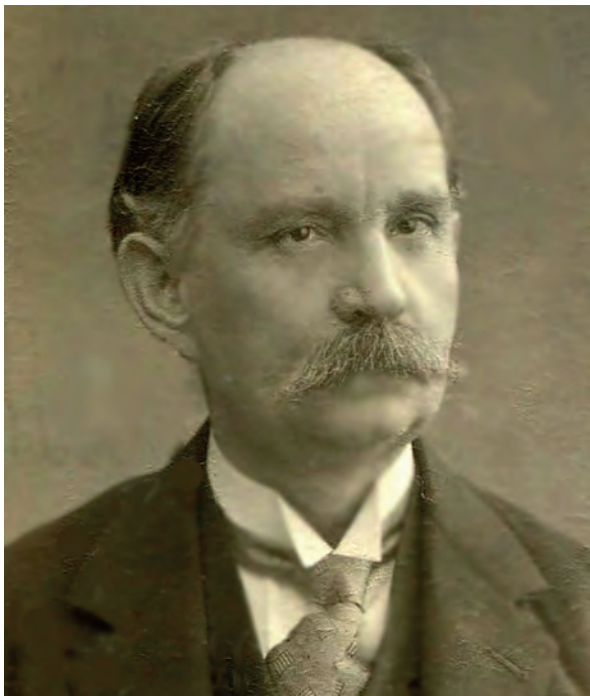
Gánóczy Sándor síremléke Pozsonypüspökiben

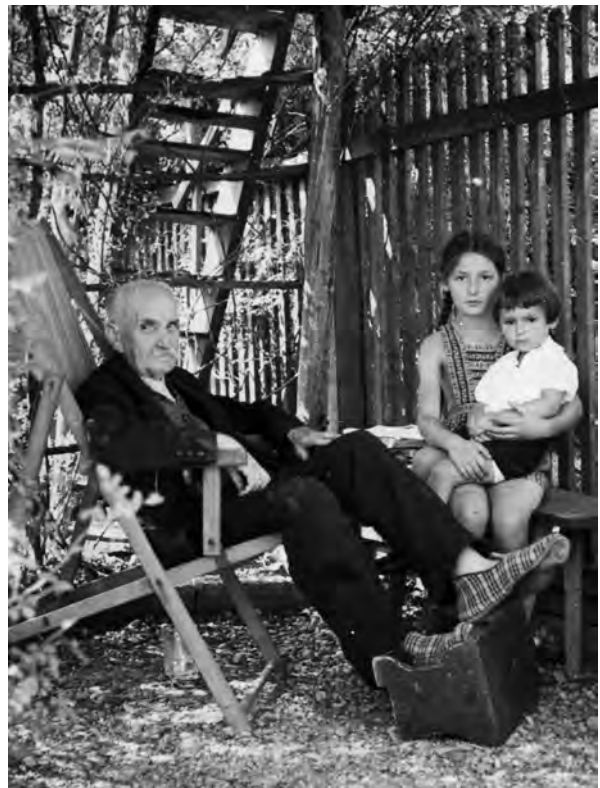
A *Catastrum* hasábjain Reisz T. Csaba tollából jelent meg Gánóczy Sándor emlékezetéről egy igen tartalmas cikk.¹ A cikk kutatása és előkészítése során jómagam is – aki Gánóczy Sándor unokája vagyok – közreműködtem, és azóta is beszámolok a nagyapámhoz kapcsolódó eseményekről. A lap főszerkesztője arra kért, hogy ezt az olvasókkal is osszam meg, és írjam meg nagyapám síremlékének történetét, annál is inkább, mert végső nyughelye kevésbé ismert a szakma mai képviselői előtt. Örömmel teszek eleget a kérésnek, hogy a folyóirat tudományos jellegét egy, a mai életből vett olyan leírással színesítsem, amely a gondos kutatáshoz szükséges hétköznapi háttértevékenysé-

gekbe nyújt bepillantást. Egyúttal elnézést kérek, hogy a precízen megfogalmazott szakmai nyelv helyett családi stílusra váltok.

Nagyapám – Gánóczy Sándor műszaki főtanácsos – 1938 nyarán távozott az élők sorából. Akkor én még csak kétéves voltam, így őt személy szerint nem ismerhettem meg. Szeretném érzékeltetni, hogy mégis mennyire közel éreztem magamat hozzá a halálát követő évtizedekben. Nálam jóval idősebb testvéreim – Mária és Sándor – ugyanis évekig szinte minden nyári szünidőt édesanyámmal együtt a nagyszülőknél, a pozsonypüspöki bérelt házukban töltöttek. A nyaralásban – hivatali szabadsága szabta mértékig – édesapám is részt vett. 1938-ban csatla-

■ Gánóczy Sándor (1861–1938) kataszteri (fő)mérnök és felmérési felügyelő, a pozsonyi Kataszteri Térképtár vezetője 1908–1919, munkatársa 1920–1925 között, a Kataszteri Közlöny munkatársa, felelős szerkesztője és kiadója (Vasúti igazolványképe 1912-ből. A cikk képeit a szerző készítette)

■ Gánóczy Sándor utolsó fényképe (1938), amelyen unokái, Mária és a kis József szerepelnek

1 REISZ T. CSABA: Gánóczy Sándor (1861–1938) emlékezete. *Catastrum*, 2. (2015) 2:38–49.

kozhattam először a családi nyaraláshoz, de számomra egy-két nap után – nagyapám tragikus elhunyt és az azt követő komor teendők miatt – a nyaralás véget is ért, édesanyám hazavitt.

Nagyanyám, Rössler Mária (1871–1945) egy nagyméretű, kétszemélyes, gránitmintás síremléket emeltetett, hatalmas, két méternél magasabb kereszttel a férje és a maga számára. A közelgő háború miatt a gondtalan nyaralások kora is lezárult. Bátyám 12 évesen egyedül még kiutazott betegeskedő nagyanyjához, de a határállomáson a magyar címeres diáksapkáját elkobozták és a szeme láttára kályhába dobták. 1944 nyarán édesapámnak még sikerült kiutaznia anyjához, de a háború végén már teljes hírzárlat lépett életbe. Betegeskedő nagyanyám annyira magára maradt, hogy a faluban lévő orsolyita apácák vették gondozásba. 1945 tavaszán megjelent nálunk egy fiatalember Pozsonyból. Elmondta, hogy a városban az a hír járta, hogy Budapestet annyira lerombolták, hogy családunk biztosan nem élhette túl az ostromot. Ennek a hírnek hallatán nagyanyám szívrohamot kapott, amit nem is élt túl.

Nagyfiúvá válásom éveiben számtalanszor került szóba Tata – ahogy nagyapámat nevezték –, mindig a leszerethetőbb képet rajzolva róla számomra. Éveken át érlelődött bennem a késztetés, hogy a csak hallomásban élő, ismeretlen nagyszüleimnek legalább kihűlt nyomait felkutassam. Huszonöt év telt el, amíg jómagam már családos, autóval is rendelkező önálló emberként lehetőséget kaptam, hogy a kutatás minden feltételével rendelkezhessem. A legutolsó, de legfontosabb feltétel a határok átlépésének lehetősége volt. A 60-as évek végétől, esetenkénti engedéllyel, megnyílt a lehetőség egyes szocialista országokba való utazásra – legelőször Csehszlovákiába –, családdal is. Első adandó alkalommal éltünk is a lehetőséggel. A „baráti szomszédos” utakon olyan ritka volt a magyar rendszámú autó, no meg a forgalom is, hogy minden egyes szembejövő kocsiból és az út mentén gyaloglóktól vagy tapsban, vagy bántó gesztusokban részesültünk.

Eljutottunk végre a „Podunajské Biskupice” táblához, ami Püspöki akkori neve volt. Ma már Bratislava szlovák főváros egyik kerületét

■ A Gánóczy házaspár síremléke 1970-ben, az unoka és gyermekei első látogatása alkalmával

jelenti. Találomra megálltunk egy utcában, ahol mindjárt körülvett bennünket néhány helybéli magyar lakos. Legnagyobb megdöbbenésünkre, a temető utáni érdeklődésünkre elmondták, hogy a város terjeszkedése során a temetőt szanálták. Szerencsére egyikük megnyugtatót, hogy a templom mellett van még egy temető, ahol az apácáknak külön parcellája van, érdeklődjünk ott. Elmagyarázta, hogyan jutunk oda. Cukott kaput találtunk, de nem volt bezárva.

A temető elég elhanyagolt volt, ezért néptelen is. Végül megjelent egy úr, aki bemutatkozott, mint ... János, a temető gondnoka. Elvezetett nagyapám sírjához, amit szinte teljesen elborított két vadon nőtt bokor. Maga a nevet tartalmazó márványtábla feliratai szinte olvashatatlanok voltak a kipergett festék miatt, de vésésük hibátlan volt. A gránit mintázatú posztamens és az óriási kereszt csiszolt részei viszont még fénylő állapotban maradtak meg. Rövid beszélgetés eredményeképpen János jutányos összegért vállalkozott a sír rendbetételére és évente egyszeri díszítésére. A pénz küldését úgy oldottuk meg, hogy borítékban, két levelezőlap között levélként postáztuk. Emlékként elvittünk egy furcsa nagylevelű növényt. Azóta minden családi sírunkra ültettünk belőle, és most a felújított sírra is visszakerült.

Egy másik alkalommal utazásunkat Mosonmagyaróváron megszakítva, egy vendégház falán a „Pozsony-Püspöki Tűzoltó Egyesület” címerét láttuk meg. Kiderült, hogy ... János a házinéni sógora és gyakran találkoznak. Ettől kezdve még egyszerűbben intézhettük a sírgondozást. Az utazási kötöttségek lazulása is egyre inkább lehetővé tette a gyakoribb sírlátogatást.

Nővérem, Mária néhány évenként csatlakozott a sír látogatásához. Utazás közben fellevenedtek benne a gyermekkori nyaralások élményei. Ilyenkor már néha úgy éreztem, mintha én is velük együtt nyaraltam volna Tataáknál.

Az egyre betegbb Jánost néhány év múlva, ... Mariska néni váltotta fel. Sajnos, hamarosan ő is megbetegedett, de még elintézte, hogy a pozsonyi „Marianum” nevű temetkezési vállalatnál 2015-ig megváltsák a sírhelyet. A gondozás kérdése ezt követően néhány évig stag-

nált, bár valahányszor arra jártunk, rejtélyes kezek nyoma önkéntes gondozókat sejtetett. Időnkénti érdeklődésünkre hol az apácákra, hol bizonyos személyekre, hol a kiscserkész csapatra utalással talákoztunk, de konkrét személyes kapcsolatra nem leltünk.

2013-tól kezdve hirtelen felgyorsultak az események. Jelentkezett nálunk a pozsonyi egyetem geodéta oktatója, ... Gyula, aki egy prágai Geodézia-Kartográfia Szimpóziumra készülve, prezentációjában külön ki akart térni Gánóczy Sándor munkásságára, halálának 75. évfordulója alkalmából. A prezentációhoz sikerült hasznos adatokat szolgáltatnunk, amelyeket elektronikus levélként sikerült időben, gyorsan elküldenünk – nővéremmel együtt, mivel Tata hátramaradt néhány írásból és fényképből álló hagyatékát ő őrzi. Gyula 2014-ben Budapesten is járt feleségével – Lea asszonnyal –, nővéremet személyesen is meglátogatták. Az együtt töltött néhány rövid óra során baráti kapcsolat alakult ki a házaspárral.

Az év végén nővérem kiutazott a geodéták által megkoszorúzott sírhoz (én sajnos egyéb nyomós okok miatt nem tudtam elkísérni), Lea és Gyula készséggel segítettek autójukkal a nagyvárossá duzzadt Pozsonyban közlekedni

■ A Gánóczy-sírhely felújított felirata

a Tata sírjához. Ott a szép koszorúk és színes csokrok között méltatlan módon sejlettek csak a nagy márványtáblán az alig kivehető felirat betűi. 1970 óta többször próbáltuk helybéli mesterekkel a feliratot – aranyozott vagy legalább feketén festett – kivitelben felfrissíteni, de aránytalanul magas árajánlataik miatt mindig el kellett a munkát halasztani. Nővérem úgy gondolta, hogy festőművészként saját maga – szó szerint – kézbe veszi az ügyet. A Művészboltban vásárolt egy doboz aranyfestéket és magával vitte azt a temetőbe. Persze a rendelkezésre álló idő a betűk festésére nem volt elegendő – nem beszélve a kilencedik X-ben járó nővérem erőnlétéről –, de Lea és Gyula vállalták a kivitelezést, ami a mellékelt fénykép tanúsága szerint kiválóan sikerült. Végre a sírral kapcsolatos legfőbb gondjaink elhárultak! Vagy mégsem?

2015 elején levelet kaptam Pozsonyból „MARIANUM” fejléccel. Két sűrűn teleírt oldalból állt. A szövegből persze semmit sem értettem, de a lényeg egyértelmű volt. 300 euró és 2025. Azaz ha fizetek 300 eurót, további 10 évre megváltható a sírhely.

Ismét igénybe kellett vennem – a divatos kifejezéssel élve – „határokon átívelő nemzeti kapcsolat”-aimat. Gyula lefordította a hivatalos szlovák levelet. Kértem, hogy kérjen egy számlát a Marianumtól, és arra át fogom utalni a szükséges összeget. Ő viszont vállalta a megváltási díj kifizetését saját zsebéből azzal, hogy majd ha egyszer arra járok, megadom. Nem tudtam eldönteni, hogy mi esett jobban nekem: a segítség vagy az abszolút bizalom.

Amint módomban állt, kiutaztam Pozsonyba, adósságomat leróni. Megmutatták a sírt, a tökéletes, saját kezűvel, szakszerűen kivitelezett ragyogó arany feliratokkal. Majd látván, hogy a város nevezetességeit szorgalmasan fényképezem, felajánlották, hogy éjszakázzak náluk, és az ő idegenvezetésükkel másnap fejezzem be a fotózást. No, most már gond nincs, nyugodtan alhattam.

Májusban újabb irányból érkezett nagyapámmal kapcsolatos megkeresés. Kissé kerülő úton, Párizson – ott élő bátyámon – keresztül jött a levél a Magyar Nemzeti Levéltár

Országos Levéltára címzetes főigazgatójától, Reisz T. Csabától. A megkeresés nyomán újabb érdekes és értékes kapcsolatra tettünk szert. Kapcsolatunk eredményességét az említett cikk bizonyítja. A szakmai oldalon túlmenően, most a főszerkesztő felkérésére írom le soraimat nagyapám, Gánóczy Sándor műszaki főtanácsos örök nyughelyének történetéről. Jól esett ez a generációkon túlnyúló érdeklődés.

Visszatérve a síremlékre vonatkozó eseményekre, szeptemberben újabb elektronikus levél talált meg Pozsonyból. Bizonyos Izabella asszony értesített, hogy a síremlék állapotát megvizsgálták, és azt életveszélyesnek találták. Körül is kerítették feltűnő, piros-fehér szalagkorlással, és tucatnyi makro felvételen be is mutatták a több évtized során elszenvedett fagykárok okozta repedéseket.

■ A lebontásra ítélt síremlék

Van egy síremlék-restaurátor ismerősöm, akinek tanácsai alapján vázlattervet készítettem. Az 1938-ban épült nagyszabású síremlék 100 százalékos rekonstrukciója anyagi és technikai okokból nem volt vállalható. Izabella asszony rendkívül tevékeny közéleti elfoglaltsága mellett

felajánlotta, hogy szerez megfelelő sírkövest és vállalja a munkálatok felügyeletét. Több levélváltása után kiutaztam Pozsonyba, amikor is a választott mester részvételével megállapodtunk a munkálatok részleteiről. Kikötöttem, hogy a bontási munkálatok során a nagyméretű márványtáblát a frissen felújított felirataival együtt kíméljék meg, és építsék be az új sírkőbe.

Több hónapos várakozás után, 2016 tavaszának végén megérkezett Izabella asszony emailje, mellékelve a szerényebb kivitelű síremlékről készült fényképekkel. A márványtábla eredeti fényében, a posztamens pedig az eredeti, ma már nem divatos, de az átlagosnál időállóbb csiszolt gránit mintázattal díszlik. Izabella asszony mindezek után azt is felajánlotta, hogy a sír ápolásáról gondoskodik. Sőt, mint önkormányzati képviselő megpróbálja a sírt védetté nyilvánítani, mentesítve azzal az időszakos megváltás terhétől.

Nagyapám, Gánóczy Sándor munkássága szakmai körökben elismert. Életében Magyarország szinte minden tájegységén dolgozott, maradandó dokumentumok őrzik munkássága nyomát. Nem véletlen, hogy halálának 75. évében – bár az ország határai változtak – a dokumentumok kataszteri határai változatlanok. Sírja fennállásának legutóbbi mozgalmas éveiben a fent leírtak tették lehetővé, hogy ne tűnjön el emlékezetünk elől. Ezúton is hálásan köszönöm mindenkinek, aki segítségemre volt az elmúlt hetvenegynéhány év során abban, hogy nagyapám méltó módon megbecsülve éljen tovább családjában, szakmai körökben. E sorok írása során jómagam is tudtam új emlékekre bukkanni. Nem utolsósorban pedig részese lehettem egy manapság sokat emlegetett „határokon átívelő magyar összefogás”-nak és kölcsönös, önzetlen segítőkészségnek.

■ A felújított, egyszerűbb kivitelű síremlék

GÁNÓCZY József: The Shrine of Sándor Gánóczy in Pozsonypüspöki (Podunajské Biskupice, Slovakia). Sándor Gánóczy, cadastral engineer (1861–1938) was the publisher and editor in chief of the Cadastral Bulletin for a long time, who worked as the director of the cadastral maps collection in Pozsony (Bratislava) as his last position. As a pensioner he lived in Pozsonypüspöki, he was buried there. Due to the care of the family his shrine is an honourable memory of the engineer.